Mart-Nisan 1964 Sayı 9-10

Bu sayıda:

YURDUN SESİ

Aylık dergi

POLİTİKA

EKONOMİ

KÜLTÜR

SANAT OLAYLARI

Olayı biliyorsunuz. Yurtta ve dünyada herkes de duydu, bütün sağduyu sahipleri üzüldü. Sözümüz 22 Martta Tepebaşı Tiyatrosuna yapılan baskın üstüne. Tiyatroda Bertold Brecht'in ,,Sezuan'ın iyi insanı" adlı piyesi oynanıyordu. Söz konusu baskın, bu piyesi tutmıyan bir kişinin kendi beğenisine bağlı tepkisi değil; piyesi anlamaktan bile yoksun, gericilik maşası bir grupun tertipli bir komplosu karşısındayız. Bu, politik, sosyal, kültürel toplum tarihimize ,,Tepebaşı cinayeti" diye geçebilecek bir olay. Cani, baskıncı komandoya bilet ve para dağıtan o ,,kır saçlı" yaratık değil; komandonun elebaşısı Darendelioğlu değil; onun kimi fakülteli, kimi avukat olan öteki sanık arkadaşları da değil. Cani, bu eli sopalı, cılk yumurta kafalı ipsizleri türeten gericilik. Canına kıymak istediği de, ne piyesi oynanan Brecht, ne onun ,,Sezuanlı iyi insanı", ne de bunları sahnemizde canlandıran oyuncular... Canına kıymak istediği şey, bütün bunların kişiliğinde bizim ,,iyi insanımız" dır. Düşünen insanımızdır. Düşünmemizdir. Anayasayla garantili özgür fikrimizdir. Canına kıymak istediği şey, Türk sahnesinin de operasyon masasına yatırılan demokrasimizdir. Cani, politik-sosyal problemlerimizi deşen neşteri tiyatromuzun da elinden almak için, vaktiyle Kubilâyı öldürdüğü bıçakla saldırdı. Hattâ Başbakanlık önünde kurşun sıkan tabanca ile saldırdı. Cani, Tepebaşı Tiyatrosuna, 1945 de Tan Matbaasını, 1948 de Ankarada İleri Gençler Derneğini basar gibi daldı. Tevfik Fikretin hümanizmine, Nazım Hikmetin ve Sabahattin Alinin sosyal-realizmine yöneltti̇ği küfürlerle saldırdı. Atatürk konferanslarını, 27 Mayıs fikir toplantılarını, işçi kongrelerini ve Ankara Sinemasında ,,Yılanların öcü" matinesini basarken homurdandığı düşük devir yankısı tekbirlerle saldırdı. Özgür fikre hücumun talan temposuna çevirmek istediği İstiklâl Marşı ile saldırdı. Onun saldırılarını saymaya yobazlığın doksandokuzluk tesbihi de yetmez. Bu cani somutlaşmış intikamcılıktır. Atatürk düşmanlığıdır. 27 Mayıs ve Anayasa düşmanlığıdır. Kara kitaplıların ak kitap düşmanlığıdır. Bu düşmanlığın da bir tek adı vardır: Faşizm.

Faşizmin hortlama yolu, ülkemizde, toplumumuzda Anayasa ve Anayasacı güçlerle kapalıdır. Dünyada ise, ulusça imza koyduğumuz Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile kapalıdır. Faşist dikta kurmak, yani Türkiyemizi de Hitler Almanyası gibi bir dünya harbi karargâhına, Ayyıldızı gamalı haça, Anadoluyu fikir çölüne çevirmek, bereket ambarı üzerinde açlık, işsizlik, cehalet baykuşu öttürmek eğilimi bizde hortlama yolu bulamaz. Hitlerci komandolar vaktiyle Volter'in, Tomas Man'ın özgür fikrini de yaktılar. Amma o gazete-kitap yangınlariyle tutuşan Almanyada Kerem gibi yanmasını bilenler, aynı memlekette özgür fikrin — Göte'nin, Şiller'in, Bethoven'in, Remark'ın, Telman'ın Almanyasını da kurdular. Demokrasi Türkiyesini biz de kurabiliriz. Bir şartla: Özgür düşünebilirsek. Özgür düşünceyi savuna-

(Arkası son sayfada)

KIBRIS MESELESİ VE TÜRKİYE

Kıbrıs halkının kurtuluş savaşını güç, çapraşık bir yola sokmak için İngiliz emperyalizmi bütün eski tecrübelerine, oyunlarına yeniden başvurdu. Memleketimizin çare bekliyen binbir derdi bir tarafa bırakılıp, Kıbrıs işinin bizim öz meselemiz, öz dâvamız gibi gösterilmek istenmesi, İngilterenin bu oyunlarından biridir.

Fakat, İngiliz sömürgecilerinin, boyunduruk altında tutmak istedikleri halklar arasında ikilik çıkarıp birbirine düşürmekte ne kadar ustalıkları varsa, binlerce yıl yabancı boyunduruğunun ağırlığını taşımış Kıbrıslıların da o kadar savaş tecrübeleri vardır. Üstelik bugün sömürgecilik hiçbir devanın ayakta tutamayacağı kadar bitkindir.

Kıbrıs, eşsiz coğrafi, stratejik durumu ve tabii zenginlikleriyle çok eski zamanlardan beri istilâcıları kendine çekmiştir. Kıbrısın tarihi, Kıbrıs halkının, birbirine bağlanan sonu gelmez istilâlarla kahramanca mücadelesi tarihidir. Bu istilâlar daha Milâttan 1500 yıl önce başladı. Önce Finikeliler, sonra sırasiyle Mısırlılar, Etiler, Âsuriler, İranlılar, Makedonyalılar (Büyük İskender), tekrar Mısırlılar, Romalılar, Bizanslılar, Araplar, Haçlılar, Venedikliler ve Osmanlılar tarafından zaptedilen Kıbrıs, 300 yıl Osmanlı hâkimiyetinde kaldıktan sonra, 1878 de İngilizlerin eline geçti.

İngiliz sömürgeciliğinin baş kurucularından Dizraeli 1878 Mayısında, yani Kıbrısın Osmanlı İmparatorluğundan İngiliz hâkimiyetine devri hazırlıkları bitmeden az bir süre önce, kraliçeye verdiği bir raporda şöyle diyor: „Akdenizde ve Majestelerinin Hindistan imparatorluğunda İngiliz kudreti önemli derecede arttı. Kıbrıs Doğu Asyanın anahtarıdır.“

Bu anahtar borç karşılığında İngiltereye teslim edildi. Lozan Antlaşmasiyle de kesin olarak Kıbrıs İngiliz sömürgesi ilân edildi. Ada İngilizlere teslim edilirken ve bu olupbitti onaylanırken, memleketimizi idare edenlerden hiçbiri burada Türklerin de yaşadığını hatırlamadı. Ama, ada halkı, yani Rumlar ve Türkler yabancı boyunduruğuna karşı tek bir amaçla seksen küsur yıl omuz omuza savaşarak, kesin zafere yaklaşınca iş değişti. Neden?

Olayları yalnız yerli radyoların ve basının verdiği gibi alırsak, bu soruya bir karşılık bulmak güçleşir. Dünyanın bütün öteki radyoları ve basını, bu arada müttefik bildiğimiz memleketlerin sözlü ve yazılı yayınları bu olayları hiç de bizimkiler gibi vermiyorlar. Onların anlattıklarından çıkan gerçeğin özeti şudur:

İngiliz sömürgecileri, Kıbrısa, Yakın ve Orta Doğuya yayılmak için yerleşmişlerdi. Bu amaçlarını gerçekleştirmekte bir hayli başarı sağladılar.

Fakat İkinci Dünya Savaşından sonra dünyanın sosyal ve politik çehresi bambaşka bir şekil aldı. Milli kurtuluş hareketleri, her yerde olduğu gibi, Yakın ve Orta Doğuda da hızla gelişmeğe başladı. Sömürgecilerin at oynattıkları alanlar daraldı, petrol kaynakları tehlikeye düştü. Tek başlarına bu durumu önliyemeyeceklerini anlıyan emperyalist devletler, aralarındaki rekabete rağmen birleştiler, demokratik halk hareketleri karşısında durumları tehlikeye düşen, dışardan destek arayan gerici hükümetleri de kendilerine bağlamakta güçlük çekmediler. NATO ve SENTO paktları kuruldu. İngiltere Kıbrısı NATO'nun emrine verdi. Ada bir nükleer silâhlar yığınağı, bir saldırı yatağı haline getirildi. 1956 da İngiltere ve ortaklarının Mısıra saldırısına Kıbrıstan girişildi; barışçı Mısır halkı buradan kalkan uçaklarla bombalandı. 1957 de Lübnan ve Ürdünün işgali sırasında Amerikan ve İngiliz kuvvetleri buradan harekete geçtiler. 1958 de Irak devrimini boğmak için Türk topraklarına yığılan yabancı askeri kuvvetlerin başlıca hareket üssü yine Kıbrıstı. İngiltere Natolu ortaklarının gücüne ve yardımına dayanarak özel amaçları için adayı elinde tutmak azmindeydi. 1956 da Mısıra karşı girişilen tecavüzün fiyasko ile sona ermesi üzerine başvekillikten düşen Eden o sıralarda şöyle diyordu: „İngilterenin Kıbrıstaki hayati menfaatleri bu adanın NATO için önemiyle sınırlanmıyor. Memleketimizin ve Batı Avrupanın sanayii bugün ve daha uzun yıllar Orta Doğudan gelecek petrole bağlıdır. Günün birinde petrol kaynaklarımız tehlikeye düşerse onları savunmak zorundayız. Kıbrısta bizim için lüzumlu olan üsler bu savunmanın zaruri bir halkasını teşkil ediyor."

Eden'in korkusu, Yakın ve Orta Doğu halklarının emperyalistlere dayanak olan ve onlara dayanan gerici iktidarlara son verip memleketlerinin tabii zenginliklerini ellerine almalarıdır. Eden „savunma" dan bahsediyor. Irakın, İranın petrollerini Irak ve İran halklarına karşı savunmak?! İşte tecavüzün mantığı ve mazereti budur.

Tecavüz amaciyle nükleer silâhların yığınağı haline sokulan Kıbrıs adası bir karşı darbe ile haritadan silinme tehlikesiyle yüzyüze getirildi. Bu durum Kıbrısta barış hareketini, kurtuluş savaşını kızıştırdı. Halka baskı, kanlı terör ve idamlar para etmedi. Sonunda İngiliz hükümeti Kıbrıs halkının temsilcileriyle bir masaya oturmak zorunda kaldı. Fakat İngiltere Kıbrıs halkının isteklerini yerine getirmeğe niyetli değildi. Ada halkının birliğini bozma yolundaki entrikalarını artırdı. Rum ve Türk cemaatleri arasına ektiği düşmanlık tohumlarını filizlendirmeğe çalıştı. Kendisine doğrudan doğruya ve dolayısiyle bağlı unsurları harekete getirdi. Natocu ortaklarını, bu arada Menderes hükümetini bu işe kattı. Ada halkiyle İngiliz emperyalizmi arasındaki kavgayı bir Yunanistan-Türkiye anlaşmazlığı şekline sokma plânını gerçekleştirmekte güçlük çekmedi. İngiltere, dikte etmek istediği şartları kabule yanaşmıyan ada halkına gözdağı vermek için Türkiyede gerici çevreleri harekete getirdi; yüzkızartıcı 6—7 Eylül olaylarını tertipletti; hiçbir şeyden habersiz, suçsuz vatandaşların malları, canları, haysiyetleriyle oynandı. Kıbrısta İngiliz boyunduruğuna karşı gelen yerli Türkler öldürülmeğe başlandı.

Fakat gittikçe emperyalistler aleyhine değişen milletlerarası durum onları Kıbrıs meselesine bir çözüm yolu aramağa zorluyordu. Nihayet 1959 da

Zürih ve Londrada yapılan anlaşmalarla Kıbrısın bağımsızlığı esasta kabul edildi, ve egemen bir devlet olarak Birleşmiş Milletlere alındı. Bununla beraber, Zürih ve Londra anlaşmalarının Kıbrıs halkına zorla kabul ettirilen birçok hükümleri bağımsızlık ve egemenlik kavramlarına büsbütün aykırıydı. Amerika ve İngilterenin dikte ettikleri Anayasada hiçbir demokrasi şekline sığmıyacak hükümler vardı, ve bunlar Rum ve Türk cemaatleri arasına ekilen düşmanlık tohumlarını artıracak nitelikteydi. Bu Anayasa İngiltereye, dolayısiyle Natoya adanın birçok yerlerinde askeri üsler, Kıbrısın toprak bütünlüğüne aykırı özel haklar da tanıyordu. Ayrıca ,,garantör" denen üç devlete (İngiltere, Türkiye, Yunanistan) Kıbrısın içişlerine müdahale hakkı veriyordu. Üstelik, sözde egemenlik hakkı tanınan Kıbrıs devletine kendi Anayasasını gözden geçirme hakkı verilmiyordu.

Kıbrıs halkı bu anlaşmaların yeniden gözden geçirilmesini istedi. İngiltere bu sesi boğmak için tertiplettiği bir kışkırtmayla yüzyıllarca birarada yaşıyan Türk ve Rum cemaatlerini birbirine saldırttı. Bunu bahane ederek de, ada içinde ve dışındaki silâhlı kuvvetlerini harekete geçirdi. Ankara hükümeti, bir dünya harbinin patlamasına yol açabilecek, memleketimizi korkunç bir felâkete sürükliyebilecek askeri tecavüz gösterilerine girişti.

Birleşmiş Milletler kuvvetleri Kıbrısta yabancı ellerin çıkardığı bugünkü kardeş kavgasını önliyebilir. Fakat Kıbrıs meselesi bununla çözülmüş olmıyacaktır.

Menderes hükümeti bağımsız bir Kıbrısı Türkiye için bir tehlike gösterme gayretindeydi. Adanın İngilterenin elinde kalmasını bağımsızlığına tercih ediyordu. Oysa bizim için tehlikeli olan, bağımsız, barışsever bir Kıbrıs değil, Türkiyenin karşısında pusu kurmuş, dişlerine kadar silâhlı emperyalist bir devlettir. Ama Nato kurucuları, bağımsız Kıbrısı tehlike gösterme saçmasına Türk halkının inanmasını istiyorlar. Kıbrıs meselesinde bugün hâlâ asık Menderesin yolunda yürünmesini istiyenler bu amaca hizmet ediyorlar.

,,Türkiyenin emniyetini gaye tutan, hiçbir milletin aleyhine olmıyan bir sulh istikameti bizim daimi düsturumuz olacaktır." Atatürk

---

VERGİLERİ KİMLER VERİR?

Memlekette vergi adaletsizliği üzerinde konuşan konuşana. Gazeteler vergi konularını tartışıyor. Maliye Bakanlığı zaman zaman vergiler hakkında açıklamalar yapıyor. Hükümet, geçen yıl yaptığı gibi, bu yıl da vergilerle ilgili dokuz tasarı getirdi. Başbakan, ,,reform tasarısı" dediği bu tasarılar kabul edilmezse, çekileceğini söyledi.

Buna karşılık, ,,Çifçi Birliği", Ticaret, Sanayi ve Borsalar Birliği sözcüleri ,,yürürlükteki vergi düzeninin iyi olduğunu", bunun ,,adaletsiz bir taraflı olmadığını" ileri sürüyorlar. Yaptıkları özel toplantılarda, hükümete verdikleri raporlarda vergi reformuna karşı olduklarını belirtiyorlar. Bu hava Meclise

de geçmiştir. Orada da tartışmalar oluyor. A. P. ve onu destekliyen part iler „vergi alınmasında hiçbir değişiklik yapılmasın" diye ayak diriyorlar.

Durum nedir? Neyin değiştirilmesine karşı geliniyor?

Ortada sözü edilen, değiştirilmesine karşı gelinen gelir vergisidir. Öteki vergiler, yani dolaylı vergiler: Şekere, tuza, çaya, tütüne, gaza, kumaşa, ekmeğe, kiraya, pula, taşıta, yiyeceğe, giyeceğe konan vergiler oldumolası % 90 halktan alınır. Bu yiyecek ve giyecek eşyalarını dükkândan satın aldığımız zaman, o anda vergisini de öderiz. Çünkü, vergi, satın aldığımız malın fiyatına konmuştur. Bizde, bu yılki 14 milyara varan bütçe gelirlerinin çoğu bu dolaylı vergilerden toplanmaktadır. Hükümet, bu dolaylı vergi toplama yolunu çok sever. Çünkü, vatandaş bakkala gitsin, bilet almıya gitsin, hiç farkına varmadan, vergiyi peşin öder. Milyonlar kazanan bir zenginin bu yolla ödediği vergi devede kulak değil, tüy bile sayılmaz. Ama bir dargelirli, eline geçen paranın çoğunu ekmeğe, tuza, bakkala, kasaba veren bir vatandaş için bu dolaylı vergi yıkımdır. Bir işçi, kazancının büyük bir kısmını mal alırken vergi olarak elinden çıkarıyor.

Bugün Mecliste tartışılan bunlar değil. Orda bu vergi eşitsizliğinin kaldırılmasından söz eden yok. Zaten bu alanda, haksızlığı düzeltmek için, dolaylı vergi alma yolunu bırakmak gerekir. Alınacak vergiler kazançlara göre artan bir oranla, gelir vergisi yoluyla alınmalıdır.

Peki, bizde bugün gelir vergisinde adalet var mıdır? Bizde 1945 yılından beri uygulanan gelir vergisinde durum şudur: Bu verginin % 47-sini, hemen hemen yarısına yakınını, ücretliler verir. % 13-ünü memurlar öder. Yalnız işçilerle memurlar sadece gelir vergisi olarak 2.5 milyar öderler. Gelir vergisinin, görülüyor ki, % 60-ı bu iki grubun sırtına yükleniyor. Milli gelirin % 32-sini alan ve sayıları nüfusun % 2-sini bile bulmıyan zenginler, gelir vergisinin ancak % 40-ını verirler. Onu da sattıkları malların fiyatlarına ekler, bu yolla halka aktarırlar. Bugün memlekette yılda 1 milyondan 100 milyona kadar kâr edenlerin sayısı 100 kişiyi geçmiyor. Maliye istatistikleri bunları 83 kişi gösteriyor. Yılda milyarlarca vergi kaçıranlar bu istatistiğin dışında kalıyor.

Şehir vergi zenginlerinin gelir vergisi böyle. Köy zenginlerininki bundan farklı mı? Memlekette yılda yaratılan değerlerin yarısı tarım bölümündedir. Köylerde has toprakların çoğu büyük çiftlikçilerin. 3 bin toprak ağasının elindedir. Bunlar tarımda yaratılan milli gelirin, 20 milyar liranın, yarısını alırlar. Bunlar öteden beri gelir vergisi ödemezlerdi. İlk defa, geçen yıl 30 milyon lira gelir vergisi ödediler. Nerde 20 milyar kazanç, nerde 30 milyon vergi? Rakamlar korkunç. Hangi yandan alsan, neresinden ölçsen, vergi adaletsizliği insanın tüylerini ürpertiyor.

Çiftçi Birliği, Borsalar Birliği, bankalar, sigortalar, yabancı kumpanyalar ve onların yerli ortakları adına konuşanlar, „reform istemezük" diyenler işte bu korkunç vergi adaletsizliğini savunuyorlar. Bugün memlekette vergi adaletsizliğine karşı mücadele, haksızlığı savunan gericilerle mücadele, demokrasi uğrunda yürütülen savaşın ayrılmaz bir koludur. Bu savaş, vergiler altında ezilen her yurttaşı çok yakından ilgilendirir.

M. Derince

SENDİKALAR VE ÖDEVLERİ

İlk grevini daha 1871 de, Osmanlı İmparatorluğunun en şiddetli baskı devrinde yapan ve yine o sıralarda ilk sınıfi teşkilâtı olan „Ameleperverler Cemiyeti" ni kurmakla tarih sahnesine teşkilâtlı olarak çıkan sendika hareketi, memleketimizin ekonomik, politik ve sosyal yaşantısında derin tepkiler uyandırmış, olumlu etkiler yapmıştır. Bu devir, kapitalist üretim bağıntılarının gelişmesiyle bağlı olarak, işçi kitlelerinin bir sınıf halinde doğduğu ve şekillendiği devirdir. Memleketimizde işçi hareketi, özellikle sendika hareketi, ekonomik gelişmenin, kapitalist üretim tarzının Türkiyeye girmesiyle sıkı sıkıya bağlıdır.

Milli sanayiimiz daha ilk adımlarını atar atmaz, Batı Avrupanın güçlü kapitalizminin ağır rekabet darbeleri altında kaldı. Bu özel durum, sanayi üretiminin son derece yavaş, binbir güçlükle gelişmesine sebep olmuştur. Memleket ekonomisinin bağımlılığı, geri kalması ve dolayısiyle sendika hareketinin gelişme yönleri üzerinde köstekleyici, şiddetli etkiler yapmıştır.

Memleketimizde işçi sınıfı yıllar yılı en basit ve kaçınılmaz haklarından yoksun bırakılmıştır. Hattâ, bir sınıf olarak varlığı bile, idareci çevreler, satılmış işçi liderleri tarafından her fırsatta, her konkre durumda inkâr edilmiştir, edilmektedir. Fakat sübjektif eğilimlere değil de, objektif tarihi gelişmeye bağlı olan memleketimiz işçi sınıfı da, bu konkre ortamda doğmuş, gelişmiş, teşkilâtlanmış, ekonomik ve politik menfaatleri uğrunda savaşan bir sınıf olarak sömürücülüğün karşısına dikilmiştir. Bugünkü şartlarda bu artık tartışma götürmez bir gerçek olmuştur. Bundan ötürü, sömürücüler, işçi hareketini bölmek, parçalamak, dağıtmak ve kendi çıkarlarına uygun olarak yönetmek, ona kendi burjuva ideolojisini aşılamak için her çareye başvuragelmiştir. Burjuvazi, uzun yıllar sendikaları bir alet olarak kullandı. Onların kaderini, patronların ve idareci çevrelerin ekonomik-politik çıkarlarını sadakatle savunan ve işçi hareketiyle hiçbir ilgisi olmıyan yöneticilere teslim etti. Sendika hareketini uzun yıllar özünden yoksun etmeğe çalıştı. Hattâ sendikaları işçilere karşı yöneltilen teşekküller haline getirdi.

27 Mayıstan sonra, sendika hareketi memleketimizde yeni bir gelişme safhasına girdi. İdareci çevreler, yürütülen yığın mücadelesi sonucunda, işçi sınıfına teşkilâtlanma, sendikalarda birleşme ve grev haklarını tanımak zorunda kaldı. Sendika hareketi oldukça gelişti. Grev hareketi şimdiye kadar görülmemiş ölçüler aldı. İşçi hareketi tarihimiz yeni şanlı sayfalarla daha da zenginleşti. İşçi sınıfı bu savaşlarda gelişti, olgunlaştı ve çelikleşti. Hayat, sendikalarımıza, hak ve özgürlüklerini, sömürücülerden ancak teşkilâtlı savaş yoluyle koparabileceklerini öğretmektedir.

Sendikalarımız, işçi hareketinin bundan böyle daha da gelişmesini köstekliyen engellerle savaşa girişmiştir. Fakat geleneksel sınıfi menfaatlerine sadık burjuvazi, sendika hareketini ana ödevlerinden, memleketin ekonomik, politik ve sosyal meselelerinden koparıp uzaklaştırmağa çalışmaktadır. Sendikaların politik olaylarla ilgilenmesi sendika tüzüklerinde bile yasaklanmıştır.

İdareci çevreler, patronlar, sendika hareketine ihanet eden bazı sendika önderlerine dayanıyorlar. Böyleleri, bir yandan işçiden yana görünmek isterlerken, öte yandan patronun çıkarını savunmak gibi ikiyüzlü bir politika yürütmektedirler. Diğer bazı sendika yöneticileri de, ilerleyişi yavaşlatmak, kısa zamanda elde edilebilecek hakları savsaklamak, sendikaların yalnız ekonomik istekler uğrunda savaşan birer teşekkül olduğunu ispatlamak için sendikalar-üstü bir politika yürütüyorlar. Gerçi, sendikaların, çözümü uğrunda savaştıkları birçok mesleki-ekonomik durumlariyle ilgili meseleleri vardır: Sendikalara tam bağımsızlık, özgürlük ve dokunulmazlık. Eksiksiz, serbest grev hakkı. Lokavtın kaldırılması. Gündelik ve aylıkların asgari yaşama indirimine göre ayarlanması. Toplu sözleşmeler imzalanması. Asgari ücret sisteminin bütün yurtta ve iş kollarında tesbit ve tatbiki zorunluğunu belirtecek ekonomik, sosyal ve sağlık komisyonlarının (özellikle tarımda) kurulması. Kadın ve erkek işçiler arasında ücret farkının kaldırılması. İşsizlik sigortasının kurulması v. s. gibi. Ama bu ana dâvalar uğrunda mücadele, bir bütün olarak memleket meselelerinin çözülmesi uğrundaki mücadele ile sıkı sıkıya bağlıdır. Yani sendikalar, milli bağımsızlığımızın savunulması, demokratik, sosyal reformların gerçekleştirilmesi, derebeylik kalıntılarının ve ağalığın ortadan kaldırılması, gerçek bir toprak reformu, adaletli bir vergi reformu, halkın yaşama seviyesinin yükseltilmesi, ekonomimizin gelişmesini köstekliyen yabancı sermayeye verilmiş imtiyazların kaldırılması için de savaşmalıdırlar.

Halit Okçugil
(İktisatçı)

YENİ SOSYAL SİGORTALAR KANUNU

1 Ocak 1946-da kurulan ve bağımsız bir kurum olan İşçi Sigortaları, yeni çıkan kanunla, Sosyal Sigortalar Kurumu oluyor. Bu değişikliği sağlıyan Sosyal Sigortalar Kanunu yürürlüğe girince, sendika hareketinde çalışan sosyal sigorta partizanları bir zafer daha kazanmış olacaklar. Geniş sosyal sigortaya geçişe bir hazırlık sayılabilecek olan bu kanunla, sigortalı işçiler şunları elde edecekler: Bundan böyle hastalık sigortasından sadece sigortalılar değil, onların eşleri ve çocukları da faydalanabilecek. Eşleri ve çocuklarının ayakta tedavilerinde ilâçların % 80 i parasız verilecek. Bunların tedavileri Kurumun sağlık tesislerinde yapılırsa, % 20 ilâç parası da alınmıyacak. Malûllük ve yaşlılık ödeneği alanların da hastalık tedavileri sağlanacak. Önceleri hastalık sigortasından faydalanamıyan eski sigortalılardan da ilâç parasının sadece % 20 si alınacak . . .

Eski kanunlarda iş kazalariyle meslek hastalıkları halinde sadece 20 ay tedavi ödeneği kabul edilmişti. Şimdi bu sınırlama da kaldırılmıştır. Kadınlar için yaşlılık sigortasındaki 60 yaş haddi de 55 e indirilmiştir. Ayrıca hem erkekler, hem de kadınlar için erken yaşlanma kabul edilmiştir. Şayet 50 yaşındaki bir işçi çalışma gücünü kaybetmişse, yaşlılık ödeneği alması için, 60 yaşını doldurması beklenmiyecek, 50 yaşında yaşlılık aylığı alabilecektir.

Bunlardan başka, işçilerin alacakları sigorta ödenekleri de yükseltilmiştir. Bunu bir iki örnek yardımiyle açıklıyalım. Ayda 975 lira alırken yaşlılık yüzünden emekliliğe ayrılmış bir işçi, eski kanuna göre 300 lira alırdı. Bu miktar yeni kanuna göre 450 olmuştur. Malûliyet sigortası konusunda, ayda 600 lira ücret alan bir işçi, eski sigorta kanununa göre 192,5 lira ödenek alabilirdi. Yenisine göre bu miktar 275 lira olacaktır. Yani her iki örnekte de görüldüğü gibi, yaşlılık ve malûllük halinde sigortalının alacağı ödenekler % 50 yükseltilmiştir.

Bundan başka, malûllük ve yaşlılık sigortası ödeneklerinin en az haddinde bir yükselme olmuştur. Eskiden bu had ayda 120 lira idi. Yeni kanunla bu sınır 250 ye çıkarılmıştır.

Bu gelir artışlarından başka, ödeneği alabilme şartlarında da iyileşme sağlanmıştır. Meselâ, eskiden malûllük ve ölüm halinde aylık alınabilmesi için 15 yıl sigortalı olma şartı aranıyordu. Şimdi bu 5 yıla indirildi. Yine eskiden 3 bin günlük sigorta primi ödeme şartı da 1800 güne indirildi. Ayrıca, yeni kanunla sosyal sigortalar kanununun kapsamı genişletildi. Bu kanunun getirdiği en önemli yenilik de bu noktada toplanmaktadır. Sigortalı işçilerin eş ve çocuklarından başka, bakımları ile mükellef oldukları yakınları da sigorta ödeneğinden faydalanacaklardır.

Bütün bunlara karşılık, tarımda, orman içindeki yol, köprü, kanalizasyon, hava hattı, dekovil gibi daha bazı işyerlerinde çalışanlarla ev hizmetçileri gibi geniş bir çalışan yığın yine sosyal sigortadan yararlanmıyacaktır. Yeni kanun da, sağlığı koruyucu hükümlere hiç mi hiç yer vermemiştir. Buna sebep de, kâr hırsı ile hareket eden yerli ve yabancı patronların, işletmelerinde iş sağlığı için yapılan masraflara bir zarar göziyle bakmaları, kanunu yapanların da patronların bu görüşlerini benimsemiş olmalarıdır. Sosyal Sigortalar Kanunu hastalıkları önleyici hiçbir ciddi tedbir getirmediği gibi, işçi sigortaları teşkilâtı da bu yönde yeteri kadar başarı sağlamamıştır. İşçilerin öz malı olması gereken bu kurum, işçi sağlık teşkilâtlarına yatırdığı paralardan çok daha fazlasını patronlara ve hükümete kredi olarak vermektedir. Buna sebep de, İşçi Sigortaları Kurumu idaresinin gerçekte hükümetin ve patronların elinde bulunmasıdır. Yeni çıkarılan Sosyal Sigortalar Kanunu ile de bu kurumun idaresi gene değişmemektedir. Halbuki hükümet, işçiler için kuruma tek kuruş bile prim ödememektedir. Patronlar da primleri kârlarından ödemedikleri masraf göstererek maliyet fiyatlarına yükledikleri göre, onlar da bir şey vermiyor demektir. Şu halde aslında ödenen bütün primler işçinin ücretinden kesilmektedir. Bu durumda kurumun bütün idaresinin de tamamen işçilerin elinde olması gerektir.

Yeni kanunda kabul edilen ve edilmiyen sosyal haklardan alınacak derslerin birincisi, B. M. Meclisine gerçek işçi temsilcilerinin sokulması; ikincisi de sosyal sigortaları işçilerin yönetmesidir. Bu iki yönde yapılacak mücadeleyi kazanmadıkça, işçilerin sosyal sigortalardan gereği gibi faydalanması mümkün olmıyacaktır.

A. Çelik

YURT DIŞINDAKİ İŞÇİLERİMİZİN MESELELERİ (III.)

Önceki sayılarımızda, yabancı ülkelerdeki işçilerimizin meselelerinden birkaçını ele almıştık: Sözleşme, ücret, barınak, baskı meseleleri gibi. Bu sayımızda da diğer iki meseleyi kısaca incelemeğe çalışacağız.

1. Sosyal sigorta meselesi:

Batı Almanyada olsun, Belçikada olsun (halen en çok işçimiz bu ülkelerde bulunmaktadır, birinde 50 bin, diğerinde 10 bin..) uzun bir süre, işçilerimiz sosyal sigorta haklarından tam olarak yararlanmadılar. Uzun mücadelelerden sonra çocuk zammı koparıldı. Fakat hâlâ sosyal sigortadan yararlanma tam değildir. Olanı da kısıtlıdır. Patronlar olanı da baltalamaktadır. Hastalık ve kaza sigortalarından yararlanma hakkı varsa da, uzun bir süre hasta olan işçiye yol verilmektedir. Çok defa, kötü iş ve barınak şartları yüzünden verem olan işçilerimiz işten çıkarılmakta ve „sen geldiğin zaman verem imişsin" diye doktor raporu düzdürülmektedir. Halbuki, işçilerimiz daha İstanbulda sağlam raporu olmadan yola çıkarılmamaktadır. Kazalarda da buna benzer oyunlar oynanmakta, tazminat verilmemekte, ya da çeşitli bahanelerle az tazminat verilmektedir. Ayrıca, ihtiyarlık ve işsizlik sigortalarından yararlanma hakkı da tanınmamaktadır. Gösterilen sebep de şu: „Sizin yurdunuzda bu çeşit sigorta yok ki! Sizde olmıyan hakkı, biz mi verelim?" Bunun da yabancı patron oyunu olduğu açıktır. Çünkü, yabancı patron, işçilerimizi kendi ülkesinin şartlarına göre çalıştırmakta, ondan yerli işçinin işini ve hattâ fazlasını istemektedir.

İşçi, geldiği ülkenin şartları ile yabancı ülkede çalıştırılmıyacağına göre, çalıştığı yabancı ülkenin şartları uygulanırken bütün hakları da tanınmalıdır. İşçilerimiz daha yola çıkmadan önce bu meseleler çözülmelidir. Yerli işçilere tanınan bütün haklar, bizim işçilerimize de tanınmalıdır! Bunu sağlaması gereken makamlarımız (İş ve İşçi Bulma Kurumu, Çalışma Bakanlığı v. s.) uzayıp giden konuşmalardan başka, hemen de hiçbir şey yapmamıştır. Onun için, bu işin yoklanması da sendikalarımıza verilmelidir. Sendika temsilcilerimiz daha İstanbulda sözleşmeleri gözden geçirmeli, gerekli bütün haklar tanınmışsa, kabul etmelidir. Sendikalarımız, işyerlerine de temsilciler göndererek, oralarda sözleşmelerin uygulanıp uygulanmadığını yoklamalıdır.

2. Döviz ve gümrük meseleleri:

İşçilerimiz, yakınlarına para gönderirken büyük zorluklarla karşılaşmaktadır. Meselâ, Batı Almanyadan resmi yoldan para yollamak istiyen bir işçimiz, 1 Batı Alman markı başına 75 kuruş kaybetmektedir. Halbuki, Batı Almanyada Türk lirası satın alıp mektup içinde veya bir tanıdıkla yollasa, 75 kuruş kâr etmektedir. Amma, bu da çok defa kendisine pahalıya mal olmaktadır: Ya dolandırılmakta, ya da posta, mektuptaki paralara „yasak" diye el koymaktadır. İşçilerimizin, bu kayıbı gözönünde tutulmalı ve kendilerine turist döviz hakkı tanınmalıdır. O zaman hiçbir zararları olmaz ve resmi yoldan rahatça para gönderebilirler. Yalnız, banka ve posta muamele-

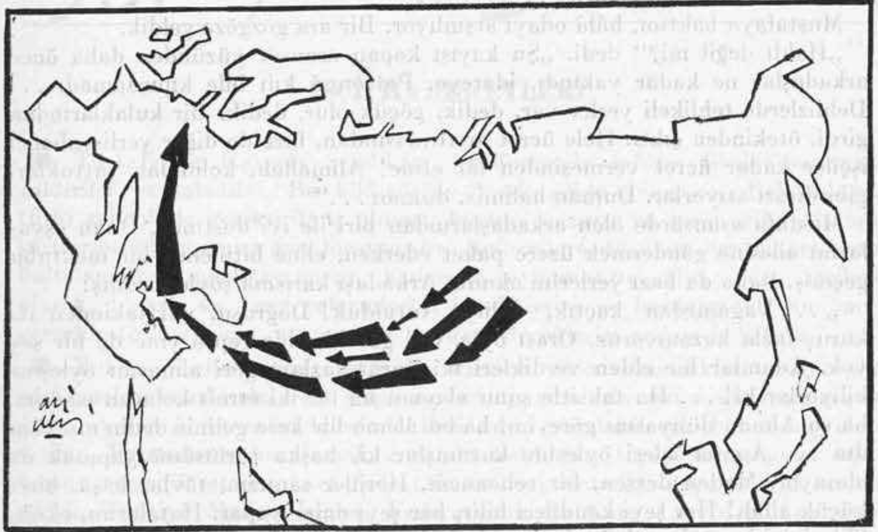
lerinin de düzeltilmesi ve kolaylaştırılması gerekir ki, gönderilen para, yerine aylarca sonra varmasın.

Gümrük de işçilerimizin başına bir dert olmuştur. Ailesine bir paket yollıyan işçilerimiz, bin kere pişman olmaktadır. Çünkü, ya çok yüksek gümrük alınmakta, ya da gümrükte işçi ailelerinden rüşvet alınmadıkça paketler verilmemektedir. İzinli olarak yurda dönen işçilerimizin, yanlarında götürdükleri birkaç parça eşya için de aynı şeyler yapılmaktadır. Halbuki, büyük zenginler ya da aileleri, yabancı ülkelerden bavul bavul eşya getirdikleri zaman, bunlara hemen de el bile sürülmemektedir. Bu ayırıcılığa son verilmeli ve işçilerimizin ailelerine gönderdikleri paketlere „işçi paketidir" sözü yazılarak tümünden gümrük alınmamalıdır. Bir işçinin, yılda ne kadar hediyelik eşya yollıyabileceği – işçilerimizin lehine olmak şartiyle – tesbit edilmelidir. Bu kadarcık bir yardım işçilerimizden esirgenmemelidir.

İşçilerimizin, bu hak ve isteklerini karşılamıyarak, onları gurbet elde daha da kötü durumda bırakmamak için, işçi haklarını savundukların söyliyenlerin sözlerini, etkili davranışları izlemelidir.

Sevgili okurlarımız! Yabancı diyarlardaki işçilerimizin daha pek çok meselesi vardır. Bunları ilerki sayılarımızda sırasiyle ele alacağız.

Tarık Sözeri

B. Almanyada 50 bin işçimiz var.

(Gazeteler)

BÜYÜK GÖÇ

MEKTUPLARIN DİLİ

Acı haber çabuk duyulur derler. Dortmund'dan Denizci Mustafa yazdı: Paskalya tatilinden yararlanarak kalktım gittim. Bir maden kuyusuna inen asansörün kayışının kopması yüzünden 18 madenci ölmüş, beşi de bizden, Türk . . . Ben Mustafanın yanına vardığımda, onu elinde bir mektup, odasını arşınlarken buldum. Beni gördü, ses etmedi, yürümesine devam etti. Bir ara durdu ve elindeki mektubu uzatarak:

„Burada beş kardeşimiz, bir hiçe kurban gitti. Bizlerin de yarın başımıza gelebilir. Tabii, gözümüzü açmazsak . ." dedi. „Oku şu mektubu! . ."

Mektup Belçikadan geliyordu. Eğri büğrü bir yazı, satırlar karışık, amma güç de olsa okunabiliyor:

„. . . Mustafa kardeş, artık tak etti. Ne demişsek, ne etmişsek para etmedi. Kuyuya her indiğimizde birbirimizle helallaşıyoruz. Ne asansör sağlam, ne direkler, ne payandalar. Havasızlık, kömür tozu, alçak dehlizler mahvediyor bizi. Hastaya ‚yalan, numara yapıyorsun' derler. Güvenlik tedbirlerinin olmaması yüzünden yaralanana ‚dikkatsizlik' derler. Paramızı tam vermezler, ‚ceza var, kesildi' derler. Az ücret öderler, ‚siz böyle kontrat imzaladınız' derler. Önüne bir aş sürerler, köpeklere verilmez, ‚canınız isterse yeyin' derler. Derler de derler . . . Artık, canımıza tak dedi. Bizim kuyuda çalışan 100 yurttaş greve karar verdik. Diğer arkadaşların da bizi desteklemesi iyi olur. Bugün siz bize el uzatırsınız, yarın biz size. Biz elele vermezsek, kim bizi bu bataklardan çıkarır? . ."

Mustafaya baktım, hâlâ odayı arşınlıyor. Bir ara gözgöze geldik.

„Haklı değil mi?" dedi. „Şu kayışı kopan asansör yüzünden daha önce arkadaşlar ne kadar yakındı, idareye. Patronun kılı bile kıpırdamadı . . . Dehlizlerde tehlikeli yerler var, dedik, göçük olur, dedik. Bir kulaklarından girdi, ötekinden çıktı. Hele ücret arttırmasından, bize de diğer yerli-yabancı işçiler kadar ücret vermesinden lâf etme! Alimallah, kolundan tuttukları gibi dışarı atıyorlar. Duman halimiz, duman . . ."

Mustafa asansörde ölen arkadaşlarından biri ile iyi dostmuş. Onun eşyalarını ailesine göndermek üzere paket ederken, eline bitmemiş bir mektubu geçmiş. Bana da bazı yerlerini okudu. Arkadaşı karısına şöyle yazmış:

„. . . Yağmurdan kaçtık, doluya tutulduk! Doğrusu, yurttakinden iki kuruş fazla kazanıyoruz. Orası öyle. Gel gör ki, elde cepte yine de bir şey yok. Adamlar bir elden verdikleri iki kuruş fazlayı geri almasını öylesine biliyorlar ki! . . . Ha taksitle şunu alayım, ha bir iki etrafı kolaçan edeyim, ha şu Alman dünyasını göreyim, ha bu âleme bir kere gelinir dedin mi, yandın . . . Amma işleri öylesine kurmuşlar ki, başka türlüsünü yapmak da olmuyor. Maden dersen, bir cehennem. Herifler sanırsın, tövbe hâşâ, birer küçük allah! Her şeyi kendileri bilir, her şeyi onlar yapar. Hatalarını, eksikliklerini hiç söyleme! Söyledin mi, kırk yıllık düşman kesilirler . . . Amma edemedim, gene de birkaç kere ‚Kuyunun asansörü fazla ses çıkarıyor, bazen de iki yana yalpa vuruyor' dedim. Sen misin bunu diyen? Çavuşundan tut, mühendisine kadar başıma üşüştüler. Yok efendim burası Almanya

imiş, yok burada herkes kendi işine bakarmış, yok anamın karnından çıktığımdan beri asansöre mi binermişim? Daha neler de neler! Bir yuttum, iki yuttum, amma bu son! Yarın sabah işe gidiyorum, eğer gene tamir etmemişlerse, gidip polise haber vereceğim. İsterlerse işten atsınlar. Tabii, polisin de pek bir şey yardım edeceğini sanmıyorum ya . . O da bir şey yapmazsa, gazetecilere anlatacağım. Kuyuda, biz Türkler biraz kalabalık olsak, greve gireceğiz. Fakat azlığız. Gene de arkadaşlarla bu işi konuşmağa devam ediyoruz . . ."

Mustafa, mektubu cebine koydu.

„Üst tarafı", dedi, „bizi ilgilendirmez, karısına sevgisini anlatıyor . . . Arkadaş ertesi gün işe gitti. Akşamına ölüm haberi geldi . . ."

İkimiz de sustuk. Ne kadar geçti, bilmiyorum. Denizci, masadan bir Almanca gazete aldı: „Benim Almanca okumam pek bir şey etmez, sen şunu bir söküver bakalım, anladığım doğru mu?" dedi.

Gazeteye, gösterdiği yere baktım. Şu başlık vardı: „Belçikada 100 Türk maden işçisi, ücretlerinin arttırılması, iş şartlarının düzeltilmesi ve güvenliğin sağlanması amaciyle greve başladı . . ."

Güvercin

Yurtta ve Dünyada

İŞÇİ HAREKETLERİ

● Türk-İş ve Harp-İş Sendikası, yurdumuzda reform fikrini savunan bildiriler yayınladılar. Bu bildirilerde özetle şöyle deniyor: „Reformların türlü sebeplerle geciktirilmiş olması, kurtuluşumuzu ve insan gibi yaşama şartlarına ulaşmamızı geri bırakmıştır. Reformlara düşman olan çıkarcıların baltalamaları memleketimizin kaderiyle oynamaktır. Biz, Türk işçileri olarak, toprak ve vergi reformlarını istediğimizi ve bunların bir an önce gerçekleştirilmesi için mücadeleye devam edeceğimizi açıkça belirtiriz."

● Yurtta, işçilerimizin haklarını kısmen elde edebildikleri yeni toplu sözleşmeler imzalandı. İçel yapı işçileri, patronlarla uzun görüşmelerden sonra, yeter ücret mücadelesinde ileri adım sayılabilecek bir sonuç elde ettiler. Patronların imzalamak zorunda kaldıkları toplu sözleşmede, saat başına asgari ücret resmi sektörde 185, özel sektörde 225 kuruş olarak tesbit edildi. Türkiye Maden İşçileri Federasyonu ile Garp Linyitleri İşletmesi arasında da, yeraltında çalışanlara 11 lira, yerüstünde çalışanlara 10 lira asgari ücret tanıyan ve 6600 işçiyi kapsıyan bir toplu sözleşme imzalandı. Basın-İş Sendikası ile Banknot Matbaası arasında da, %20–30 ücret arttırımını öngören bir toplu sözleşme bağlandı.

● Bazı toplu sözleşme görüşmelerini patronlar hâlâ baltalıyor ve işçilerimiz haklarını grevle aramak zorunda kalıyorlar. Samsun Belediyesi, işçilerin ücret arttırımı isteklerini, Hakem Kurulu kararına rağmen, kabul etmedi. Teksif Sendikası, bu olayı grev yoluyle protesto etmeğe karar verdi.

● İstanbul-Maltepe'de, yabancı sermayenin hâkim olduğu Singer Fabrikasında, işçiler, ücret artırımiyle toplu sözleşmeye patronların yanaşmaması üzerine. greve girdiler. Sayıları birkaç günde 250 yi bulan Singer grevcilerini, diğer iş kollarındaki meslekdaşları geniş ölçüde desteklediler. İşçiler zam istekleri ve diğer hakları tanınmadıkça, greve devamda kararlı olduklarını açıkladılar.

● Belçikada Şarlerua bölgesinin iki kuyusunda çalışan Türk madencileri, ücretlerinin arttırılması isteği ile grev yaptılar. Belçika polisi ve jandarması, grevi kırmak için işçilerimizi tartaklamağa, tutsak etmeğe ve sorguya çekmeğe kalkıştı. Bu zorbalık, Belçikada, diğer Batı Avrupa ülkelerinde ve yurttaki işçilerimiz arasında öfke ve nefretle karşılandı.

● Batı Avrupada Paskalya sırasında „Atomla silâhlanmaya karşı-Atomsuz bölge!" ana şiarı altında yüzbinlerce barışseverin katıldığı geleneksel yürüyüş ve mitingler yapıldı. Bunlara, Batı Almanyadaki işçilerimizin de toplu halde katılmaları olumlu yankılar uyandırdı. Böylelikle, işçilerimiz de, Natoculuğa karşı olduklarını, atomlu-atomsuz silâhlanma değil, sosyal kalkınma istediklerini belirttiler.

● **İngilterede:** İngiliz PTT emekçileri, ücret arttırımı istedikleri toplu sözleşme görüşmelerinin ilgililerce baltalanması üzerine, bütün ülkede genel greve karar verdiler.

● **Fransada:** Demiyolu işçilerinden tersane işçilerine, havagazı, elektrik, radyo-televizyon işçilerinden kimya işçilerine ve öğretmenlerden öteki memurlara kadar 6 milyon emekçinin katıldığı ihtar grevleri yapıldı. Hava yolları emekçileri de 36 saatlik bir grev yaptılar. Bu grevlerde de genel istekler ücret arttırımı ve daha iyi iş şartlarıdır.

● **İtalyada:** Moro hükümetinin işçi politikasını protesto maksadiyle. Genel İşçi Sendikaları'nın çağrısına uyarak, 700 bin demiryolu işçisi, memur ve emekçi 48 saatlik bir grev yaptılar. Endüstri merkezi Milâno'da Olivetti, Simens, Vortington, Vansetti fabrikaları işçileri, patronların yığınla işçi çıkarmasını protesto için greve girdiler, gösteriler yaptılar.

● **İspanyada:** 3200 madenci, arkadaşlarının toplu olarak işten çıkarılmasını protesto, asgari ücret tesbiti ve sendika hürriyetleri için grev yaptılar.

● **Japonyada:** 4,5 milyon ulaştırma, taşıt ve liman işçisi (Amerikan üslerinde çalışanlar da dahil) ücret arttırımı isteğiyle grev ilân ettiler.

● **Şilide:** İlerici güçleri birleştiren Halk Cephesine mensup işçiler ve memurlar, hükümetin vaadettiği reformları savsaklamasını ve ücret düşüklüğünü protesto için bütün ülkede genel greve girdiler. Bunu önlemek istiyen polis ile grevciler arasında çarpışmalar oldu. Polisin birçok grevciyi tutsak etmesine karşı büyük yığın gösterileri yapıldı. Bu gösterilerde, halk, hükümeti destekliyen Amerikan emperyalistlerini de lânetledi.

K. Coşkuner

BASINDAN YAPRAKLAR

Suikast:

İsmet Paşaya suikast . . . Niçin öldürmek istediler Başbakanı? Vatandaş yılda 1600 lira ile geçinmek zorunda bırakılmıştır, dediği için mi? Vergi reformu, toprak reformu istediği için mi?

Seksen yaşında bir devlet adamı artık birkaç kurşunla öldürülemez. O ya vardır, ya yoktur. Onun istikbali, kendisinin de dediği gibi, mazisidir. Bu maziye göre yaşar veya yaşamaz. Onu öldürmeğe kalkışmak ne utanılacak şey! . . . Ne hale geldik? Anlaşılan, Türkiyeye „Küçük Amerika" diyenler yerden göğe haklı . . . Osvald'ı bile taklit etmeden duramadılar.

(Cumhuriyet – İ. S.)

Peçeli rejim:

Herkesin ne kadar vergi ödediği mi ilân edilmek isteniyor? Biz bunun karşısındayız diyenler var. Servet bildirileri mi söz konusu? Karşısındalar. Tarım gelirleri de açıklansın, vergilendirilsin mi deniyor? Karşısındalar . . .

Evet, açık rejimin gerektirdiği ne varsa, hep karşısındalar. Ama demokrasi sözü edilince, lâfta kalan açık rejimin şampiyonu kesilirler. Bunlarınki peçeli rejim. Kaldır AP peçesini, seyret DP nin yüzünü . . .

(Vatan – N. Ş.)

Minareye kılıf:

Yeni tapulama kanununun 33 maddesine göre, eskiden alınmış birtakım belgelere dayanılarak, devlet arazisinin şahıslar adına tapuya kaydedilmesine imkân veriliyor. Bu, millet malının talan edilmesidir. Hazine soyguncuIuğudur. Anayasaya aykırıdır. Oysa bu belgeler hukuki değerini yitirmiştir. Demek eskiden padişah fermaniyle hediye olarak, ya da halkın ekip biçtiği arazide kuvvet kullanarak elde edilen topraklar, tapusuz topraklar, gaspedilmiş topraklar, zilyet topraklar yeni kanunla tapulanacak. Sonra toprak reformu yapacağız. Sonra devlet ağalara reform için istimlâk edeceği topraklara karşılık avuç dolusu para ödiyecek. Hem de millet kesesinden. Olmaz böyle şey. Minareye kılıf hazırlıyan böyle bir kanunu Cumhurbaşkanı Gürsel elbette haklı olarak veto etmiştir.

(Cumhuriyet – E. G.)

Hayali sınıf:

Bir toprak-tarım reformu bizim için ölüm-kalım meselesi. Bunu toprak dağılımında, topraktaki üretim bağıntılarındaki korkunç adaletsizlik, köylünün şehirlere akını ve nüfus artışı, tarım üretimini arttırma gibi sebepler zorunlu hale getirmiştir.

Bugün ellerinde geniş arazi bulunduranlar bunların gerçek sahipleri değillerdir. Yargıtay Başkanı Recai Seçkin'e göre, büyük arazileri benimsiyenlerin ellerindeki belgeler bu topraklara sahip olmaları için yeter ve geçerli değildir.

Amma ağaların temsilcileri tutturmuşlar: ,,Türkiyede solcuların gayretleriyle yeni bir ,hayali sınıf' yaratılmıştır!" Eh, madem bir, hayali sınıf' yaratılmıştır, öyleyse toprak ağalarının endişeleri nedir? Sınıf hayali olduğuna göre, bu ağaların nüfuzları, ellerindeki imkânlar ve belgeler de hayali olmak gerekir. Onlar, kendilerine kredi, tarım araçları verecek ve durumlarını daha da kuvvetlendirecek bir tarım reformunu değil, önce ellerindeki fazla toprağı alıp topraksızlara dağıtmayı savunanlarda ard düşünceler arıyorlar. Plânlama Teşkilâtı yetkilileri bu ağa temsilcilerine şu yerinde cevabı verdi: ,,Önce tarım reformu diyenlerin arka düşünceleri olmak gerekir."

(Vatan – M. K.)

Gidi hınzırlar:

AP yöneticileri tutturmuşlar: ,,İsmet Paşa sosyalistlere şirin görünmek için reformlara girişiyormuş."

Ah şu hınzır sosyalistler! Demek, köylüyü yılda 900 lirayla sürünmeye mahkûm edenler onlar. Bütçe açığı, enflâsyon, geriliğimiz, okulsuzluk, yolsuzluk, ışıksızlık, susuzluk, cehalet, softalık onlar yüzünden. Gırtlağa kadar borçlanmamız onlar yüzünden. Bizde 51 ilde 9400 kişiye bir doktor mu düşüyor, 2 milyon trahomlu mu var, yüzde üçümüz veremli miyiz, onlar yüzünden. Vergilerin %60 ını dar gelirliler mi ödüyor, yılda adam başına 40 gram et ve ayda iki yumurta mı düşüyor, onlar yüzünden . . . Vergi kaçakçılığı yapanlar onlar. Soygunculuk, ihale yolsuzlukları onlarda. Bu gecekondu belâsı onların. Parlâmentoda dövüşenler, partilerde sövüşenler onlar . . . Hınzır sosyalistler yüzünden oldu bütün bu işler, canım! İşte şimdi onlara şirin görünmek için İsmet Paşa reform sözü ediyormuş. Yooo, arkadaş, ağadır, ne vergi verir, ne toprak verir, ne reforma yanaşır, ve de bu vatanın hınzır sosyalistler yüzünden batmasına razı olmaz!

(Cumhuriyet – İ. S.)

Yürüyüşler:

Çukurova topraksızları 1963 baharında, topraksızlığı, açlığı, işsizliği duyurmak için yürümüşlerdi ya . . . İşte o yürüyüşe katılanlardan ırgat Vahap'la tanıştım. Bu adam baştan ayağa toprak ağrısıydı. Ozan gibi ,,Köylüyem harmanım yoh, dertliyem dermanım yoh" diye başladı. ,,Abi, dedi, bana gücenme, öfkem senden yana değil, açlığıma, aç bırakana kızıyorum. Dünyada, dünya malında gözüm yok. Kimin isterse olsun. Ama benim de, çoluk çocuğumun da karnı doysun. Lökûs mökûs, töbe abi. Neme gerek. İki karış toprak, birez gredi, sen o zaman gör Vahabı . . ."

Ona partisini sormadım bile. Ama o söyledi: ,,Benim partim karnımın doymasıdır. Benim partim benim karnımı doyurandır. Ekmek hepsinden eftal, abi. Eğer ben böyle demekle vatandaşlık payıma düşeni yapmamış oluyorsam, günahı vebali beni bu hale getirenlerindir ve hem de onlarındır."

Adana 63 baharında, 64 Martında toprak yürüyüşlerinin ilk adımını işte böyle beş bin Vahapla attı.

Merhaba Siverek'in Vahapları! İkinci adımı sizler attınız. Üçüncüsü, beşincisi, ötesi gelecek. Bu yürüyüşlerin sonucunda işlediğimiz, işlediğimiz için de sahip olacağımız toprak var.

(Ulus – Y. G.)

Hey gidi hey:

Çukurova yürüyüşünü tertipliyen köylülerden İbrahim Kurtar anlatıyor: „Ağaların oturduğu Çukurova toprağının büyük kısmı hazinenindir. Bunu valisi de, kaymakamı da, hâkimi de, jandarması da bilir. Bu ağaların tarımdan yalnız bu yıl 1 milyar kazandıklarını, bundan da ancak 100 milyoncuk, yani %1 vergi ödediklerini de bilirler. Ama Hacı Ömerlere, Metolara, Orallara, Tevfik ağalara gözünün üstünde kaşın var demezler. Ben derim. Ve de derim ki, ben yoksul köylü, toplanmış bir pamuk tarlasından, gözden kaçmış iki tutam pamuğu başak yapsam, yani eğilip alsam ve de yakalansam, adımı hırsıza, namussuza çıkarırlar. Gel gör ki, ben onu toplamasam, orda kalıp çürüyecek. Çürüsün der hâkimi, jandarması, ağası. Çürüsün ve de sen evine yine ekmeksiz dön. Sonra devlet bir de jandarma diker ağaların toparağının başına. Yani devletten çalınan toprağın başında, devletin jandarması ağanın çıkarını bekler. Küçük çalınca, az çalınca hırsız, namussuz, büyük çalınca bey. Hey gidi kantarı bozuk adalet hey, hey gidi gardaşım hey . . . Bunu ireformadan gayrısı paklamaz.

(Ulus – Y. G.)

Susuzluk:

Bir yudum suya hasret Bozovanın Kındırali köylüleri, başlamışlar türküler söyliyerek kuyu kazmaya . . . 35 metre inmişler derine. Bekliyorlar. Beliren su yok. Ama kopan bir çığlıktır. Dalyan gibi delikanlı İbrahim, dibe çöken toprağın altında kalmıştır. Kındırali köylüleri, su yerine, onun cesedini çıkarırlar kuyudan . . . Yine kazmışlar. Bir şehit daha vermişler. Daha da kazmışlar. Bir su şehidi daha . . . Nihayet pes . . . Ve bağırmışlar güneyden yüzlerini Ankaraya dönüp devlet babaya: Kes be, kes şu lüzumsuz askeri harcamalardan, kes de bize bir yudum su yarat, bir nefes!

Koca Ozan, işte bu Kındırali köylüleri gibi, göletlerde, sarnıçlarda, derelerde hayat suyu arıyan binlerce köyümüzün kaderini söylemiş:

„Seydi Fakılı köyünde kadınlar su çeker
Gayya kuyusundan,
uyan Anadolum uyan
ölüm uykusundan . . . "

(Dünya – B. D.)

SÜRGÜN

Karadeniz kesimini iç Anadoludan ayıran çizgide köy irisi bir kasabaydı burası. Poyrazında bir yanı yaz kış yağmurla yıkanan, beri yanı da hep ağarıp duran Kardağ. Burası Doğu sınırlarına giden yoların bir düğümlenip bir çözüldüğü kavşak. Eskiden burada Karadeniz limanlarına mal indiren tahıl tüccarlarının, celeplerin mola verdikleri, Pasin ovalarına, Güneye, ya da Egeye mevsim işlerine giden gubetçilerin konup göçtükleri kervansaraylar varmış. Şimdi o kervansaraylardan arda kalan bir İzzet'in hanı. Ama han derim sana. İzzete de ağa . . .

Uzatmalı Başçavuş, İzzet ağayı çağırmıştı:

,,Savcı Beyin selâmı var ağa." diye başladı. ,,Bize bir sürgün gönderdiler . ." İzzet ağa boş bulunarak soruverdi:

,,Gine mi?"

,,Bu bildiğin gibisi değil. Deliormanlının biri. Hem orman kibarı bir okumuş, yüksek mektepli, hem de gomonosun delisi. Bilir misin nedir gomonos?"

,,Moskoftur Başefendi. Ve de kanun kitabında katli vaciptir."

,,Bunun katline karar yok daha. İstanbulda, Adanada altı takvim yatmış. Şimdi bir yıl da bizim burda sürgün . . ."

,,Haktır gomonosa. Altı yıl cezanın tuzu, sürgün de biberi olsun."

,,İki gündür karakolda yatırdık, karavanaya buyur ettik. Amma baktık, eratla çabuk yüz göz olacak. En iyisi bunu İzzet ağamızın zaptı raptına havale etmek dedik . . ."

,,Evvel allah . . . Başüstüne Başefendi."

,,Bir dediğimizi iki etmiyeceğini biliriz zaten. Biz birkaç güne kadar kumandanla eşkiya takibine çıkacağız Van taraflarına. Sen artık Savcı Beyle konuşursun arada bir. Bak, aç açık komamaya çalış. Yalnız, han dediğin, böylesinin arayıp da bulamadığı insan pazarıdır. Köylülerle pek kokup bulaştırma. Gözünü üstünden ayırma. Lâfını veresiye dinle. Sabah akşam da gelsin burda mevcutlu defterini imza etsin. Gelmedi mi, bâposta seni aldık belle içeri . . ."

Bir ay sonra, Hancı İzzet, Savcının karşısında, tepesi bastırılmamış siyah şapkasını iki kenarından göbeği üstünde tutmuş, ilk raporunu veriyordu:

,,Heç bi mukuatımız yoktur, müddeyim bey. Neden derseniz, daha kendisini teslim aldığım gün, kedinin bacağını ayırmışımdır. Beri bak, dedim ona, Angarada hazreti Menderes gumandarsa, bana da burada aynı selâhiyet verilmiştir. Kaymakamdan, müddeyimden, başefendiden sonra kim gelir derlerse, heç gözünü kırpmadan, parti ireisi ve de mahallenin muhtarı İzzet ağa gelir diyeceksin . . . Öyle mi müddeyim bey?"

Savcının çiçek bozuğu yüzünden kır bıyıklarının gizlediği bir gülümseme geçti:

,,E, kendisi ne dedi İzzet ağa?" diye sordu. ,,Herhalde beti-benzi atmıştır sen böyle kedinin bacağını ayırınca?"

„Onda atacak bet-beniz yok beyim. Güldü bile. Hep güler zaten. Ulen pişmiş tavuktan beter serencemen varken, gine de nasıl gülüyon böyle dedim ona. O serencemeyi sen de geçirsen, benim gibi gülersin, demesin mi . . ."

Savcı da güldü:

„Tamam," dedi, „bizim sürgün her hal seni de partilemeğe niyetlenmiş. Sıkı dur İzzet ağa."

„Bizim partimiz belli beyim. Bu melmekette herkes gomonos olacak olsa, sıra zatınız gibi savcılardan da geçer, ama ağalara geldi mi, orda bir durur."

Savcı yine güldü.

„Bakıyorum, zatınız da gülüyorsunuz beyim?"

„Eh . . ." dedi Savcı. – Elini bir savurdu. – „Benim gibi otuz yıl sürtsen bu meslekte, sen de gülerdin."

Bir şey anlamadı İzzet ağa. Anlamadığı için kendisi de güldü. Kuşağından çıkardığı bir mektubu uzattı Savcıya.

„İstanboldan bu." dedi. „Ona . . ."

Savcı bir kemik keskiyle zarfı açarken sordu:

„Ne yapıyor, ne yiyip içiyor?"

„Kahvede. Kürt Aliye hızmat ediyor birkaç saat. O da harçlıksız komuyor."

„Garsonluk mu yapıyor?"

„Bu gomonoslarda din iman gibi gönül kibir de yok, beyim. Gelip gidenle, hele köylülerle konuşmaya pek meraklı. Köylü kısmı da pek hırlı değil ya . . . Ulen, bu gomonos umacıdır deyi ne kadar kulağını büksen, hana inen ille de bir arayıp buluyor onu. Herifte şeytan tüyü mü var, nedir . . ."

Savcı, bu arada gözden geçirdiği mektubu tekrar zarflayıp uzatırken:

„Demek vukuat yok?" dedi.

„Sayenizde beyim. Bu mektubu vereyim mi kendisine?"

„Ver."

Temmuzda mı, Ağustosta mı, İzzet ağa Savcıya bilmem kaçıncı raporunu veriyordu. Bu sefer biraz düşünceliydi. Yarım saattir anlatıyordu:

„Yunakta pırtı yıkayan avratlarda gözü var desen, o da değil, beyim. Şaşılacak gomonos bu, öyle haramda gözü yok. Kızdan da utangaç . . . Gel gelelim, bu dere boyuna neden ötürü dadandı? Neye her allahın günü soyunup dökünür orda azrailin danası gibi, neye eşinir kumlukta, aha buna akıl erdiremedik. Arada bir de kalkıveriyo, başlıyo uçacakmış gibi dellenmeğe. Oynak avrat gibi bel mi kırmıyor, Kardağına işaretler mi göndermiyo, şaştık canım. Kardağı dediğin, burda yeni olsanız da zatınıza da malûm, ötesi Moskof hududu. Susa yolu desen, ordan da yerliden çok askeriye geçiyo, müttefiklerimizin şusu busu geçiyo, iresmi tomafiller geçiyo . . . Velhâsıl, az çok askerlik de gördüğümüzden, biz bundan şiddetle şüphelendik beyim. Öyle ya, ister misin bahriye işaretlerinnen karşılara şifre versin bu?"

Savcı kendini tutamadı.

„Gülme beyim. Yavşak büyür bit olur, enik büyür it olur, eğer bunun bi casusluğu varsa, bu iş büyür, sonra hadi İzzet ağa sen buralardan kalk git olur. Nemelâzım. Beri bak ayıboğan, dedim geçen gün buna. Güldü. İğnesiz arı çok görmüşüm, ama beni sokamazsın. Güldü. Sesin kız gibi, söylediğin

bız gibiyse de, senin akiden bana işlemez. Güldü. Gayrı döşendim. Kürt Aliye okuma yazma öğretmene karışmam. Köylülere güzün derin sürüm yapın dersin, isterlerse dinlesinler. Orağın hemen ardından anız aktarmayı salık verirsin, bi şey demem. Ama fışkımız varken, başımıza bi de gâvur boku çıkarma derim, bu bir. Güldü. İkincisi, benim tarlalarımın kaçı tapulu, kaçı tapusuz, yarıcılarım harmandan ne pay alır, kapımdaki yanaşmanın, çobanın yıllığı nedir, vergi öder miyim, ödemez miyim, bunlar senin üstüne vazife değil, dilini kısa tut. Güldü. Bir de orda kumlukta ecinlere karışır gibi dellenirken, elini ayağını kısa tut, kuyruğuna bi casusluk tenekesi bağladım mı, valla tangırdata tangırdata geldiğin yere kadar gidersin, dedim. Gayrı temelli makaraları koyverdi. Bebeyken bunun apışına höllük koyan hep gül demiş sanki . . ."

„Peki, İzzet ağa, dere boyunda zoru neymiş, söylemedi mi?"

„Pardom dedi, estek köstek, cümnastek, siyastek, türlü firenkçe lâf karıştırıyo lâfına. Var anla . . ."

„E, emir verdin mi, bir daha orada dellenmesin diye?"

„Emir zatınızın beyim, danışmaya geldim."

Savcı biraz düşündü.

„Gözetlemeyi boşlama istersen." dedi. „Ama pek üstüne varma şimdilik. Bırak yapsın cimnastiğini. Ben kendimden bilirim. Cimnastik de, sıcak kum da iyi gelir siyatiğe . . ."

„O ne çeşit hastalıktır beyim?"

„Bir cenabet romatizmadır, belki hapisane armağanıdır ki, yirmisinde de büker adamın belini."

„Tevekkeli, bizim sürgün ondan sürüyüp duruyor sağ bacağını . . ."

„Zoru var besbelli. O mektupta İstanbuldan ilâç yollıyacaklarını yazıyorlardı ona. Çıkmadı mı?"

„Bi şey çıksaydı, ilkin zatınıza getirirdim, beyim."

Savcı güldü. El kadarcık bir not kâğıdını nane şekeri külâhı gibi büktü. Yelek cebinden çıkardığı bir tüpten bu külâha birkaç tablet döktü. Ve uzattı İzzet ağaya.

„Veriver bunları kendisine." dedi. „İyi gelir. Bana da İstanbuldan . . ."

Sürgünü, daha yılı tamamlamadan bu kasabadan aldılar. Ayrılırken, Savcıya da uğradı. Ne de olsa, bir teşekkür borçluydu.

„Efendim, bu yoksunluk bölgenizdeki bir yıllık vatan hizmetimize ‚görülen lüzum üzerine' son verdiler, allaısmarladık." dedi.

Savcı da benzer bir karşılık verdi:

„Bizimki daha devam ediyor."

İkisi de gülüyordu.

A. Mıhçıoğlu

ŞİİR KÖŞESİ

Fazıl Hüsnü Dağlarca

DIŞARDAN GAZEL

Siz Ali bey, Veli beyefendi busunuz – Gelecekler önünde suçlusunuz –
Yöneteceksiniz de ulaşacak ha – Çağdaş uygarlığa ulusumuz –
Ön karanlık art karanlık sol karanlık sağ karanlık – Kara toprak içine mi gömülüyoruz –
Bir ülke, yarısı çırıl çıplak – Yarısının yediği ekmek tuz –
Uyur itleri inekleri ayıları – Bütün aydınları uykusuz –
Milyonu trahom, milyonu sıtma – Milyonu verem bilmiyor muyuz –
Ne olmuşuz ne yapmışlar bize – Nasıl bağlanmış elimiz kolumuz –
Böyle gidere biline hep – Mustafa Kemal'le bile yokuz –
De yüreğin nice yanarsa yansın – Efendilerin yüreği buz –

A. Uysal

UTANÇLI

Ben uzak köy yolları bilirim
Toprağın toprak olduğu yerlerde
İnsanın insan sayılmadığı
Köyler bilirim yaslanmış karanlığa.

Yıkılmış süreler bilirim
Çürümüş yalnızlığında ilkelliğin
Bel bağlamış efkârlı türkülere
Muskaya üfürüğe
Yığınlar bilirim
Kapıp koyvermiş kendini
Bilinçsiz yaşamlar
Amaçsız tükenmeler ortasında.

Bilirim de bağlı elim ayağım
Ne kendimi avutabilirim
Ne çaresizliğe gücüm yeter
Yükselir yontular gibi ortalıkta
Utançlı aydınlığım.

F. Baysal

GÖZ

Herkesin bir derdi var dostlarım!
Emekli Yakub'u zaman ağlatır,
Ateşçi Said'i duman,
Maçkalı Nurten'i roman,
Âma Mustafayı keman,
Aşçı İsmaili soğan ağlatır.

Kimini ana, kimini teyze ağlatır,
Anamızı kadı ağlatır,
Dul Remziyeyi ev kirası,
Pötürgeli Osmanı bıçak yarası,
Lâz Fehmiyi Rize ağlatır,
Kolsuz Satılmışı Kore ağlatır hâlâ,
Beni de ağlatsa ağlatsa
Hâlâ satılışımız ağlatır.

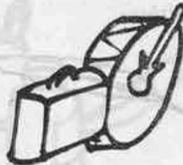
F. H. Dağlarca

Almanyalarda ellerimiz

Şimdi Almanyada gün doğmuştur,
Şimdi aydınlığa değer elin.
Ayağına, kocaman ayağına,
Hadi der elin.

Bu muydu gece yarısı seninmiş gibi parlıyan,
O mermer elin.
Bir el gibi görünür ama binbir eldir sanki
Çalışır çabalar, bir ekmek parasına her elin.

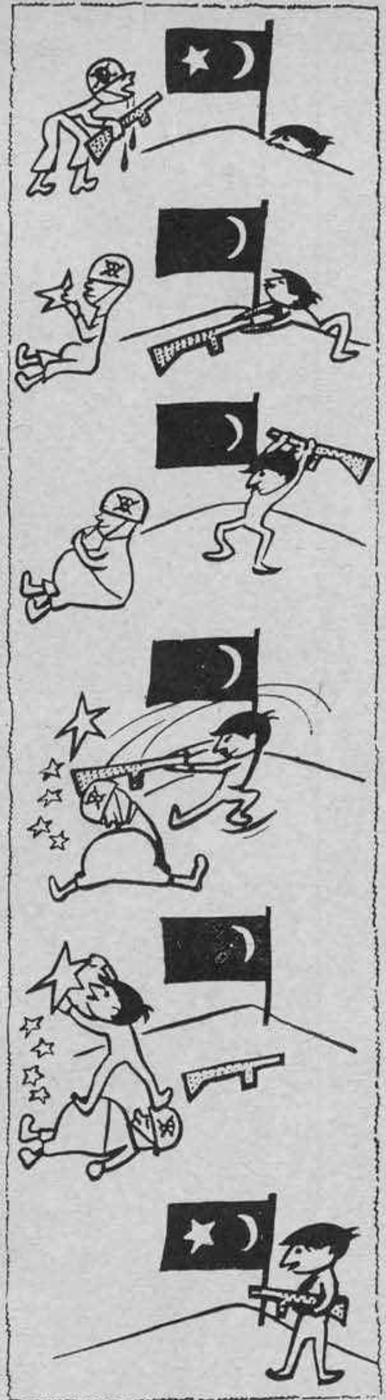
Sırsıklamdır, dökülen saçını bile kaldıramaz
Avuç avuç ter elin.
İşte yurdundan uzak, işini de, seni de,
Yer elin.

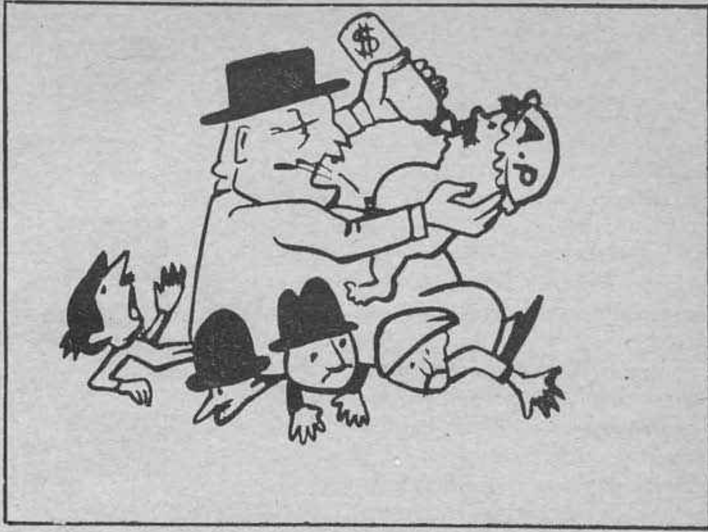

bilirsek. Brecht'in Sezuanlı iyi insanını, düşük zihniyetin kötü insanına boğdurmazsak. Bizim iyi insanımızda düşünce özgürlüğü yoksa, bu memlekette demokrasi de yoktur.

İşte, faşist Franko İspanyasından gayrı her memlekette Şekspir'den sonra en çok oynanan Alman Brecht, Almanca piyesinde, bize de Türkçe olarak bunu söylüyor: Din bezirgânlarının etkisinden azat düşünün, diyor. Toplumsal ahlâk istemleriyle düşünün, diyor. Ulusça daha iyi yaşamak, dünyaca daha mutlu olmak için düşünün, diyor. Ve biz düşünüyoruz: Yurtsever, sanatsever, aydın gençliğin, bu cinayet münasebetiyle üniversite ocağı adını temize çıkarmakta gösterdiği tepki, ilericilerin, sanatkârların, yazarların, gazetecilerin, milletvekillerinin protestoları, bu akıllı piyesin tekrar oynanmasına Savcılık ve Sıkıyönetim tarafından izin verilmesinde olumlu rol oynadı. Baskın cinayeti elbette üniversite gençliğine mal edilemez. AP de karargâh kurmuş azılı gericilerin ipindeki baskıncıların başı, üniversite gençliğinin daha geçen yaz utanç direğine bağladığı ve ilericilere bir daha iftira ve küfür etmemeğe tövbe ettirdiği bir çılgındır. Özgür fikre zincir vurmaya kalkışan bu çılgınlara, talancılık teranesine çevirmeye çalıştıkları İstiklâl Marşımızın özgürlüğü kutsallıyan mısraı ile cevap veriyoruz: „Hangi çılgın bana zincir vuracakmış, şaşarım!"

Osman Alptekin

Ağalığa yallah . . .

Sosyal adalete eyvallah!